

Fortum Recycling & Waste

Edunvalvonnan prioriteetit

06/2021

FORTUM RECYCLING & WASTE

Edunvalvonnan prioriteetit

Fortum-konsernin Recycling and Waste -liiketoiminta-alue johtaa muutosta kohti vähäpäästöistä energiataloutta ja resurssien mahdollisimman tehokasta käyttöä. Tavoitteenamme on tukea asiakkaidemme liiketoimintaa säästämällä luonnonvaroja ja edistämällä kiertotaloutta. Yhteistyössä asiakkaidemme kanssa rakennamme älykkäitä ja kestäviä ratkaisuja, joilla varmistetaan arvokkaiden materiaalien kierrättäminen ja haitallisten aineiden poistaminen materiaalikierrosta. Fortumin Recycling and Waste -yksikkö työllistää noin 650 työntekijää 30 toimipaikassa ja käsittelykeskuksessa Suomessa, Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa.

Ilmastonmuutos, kaupungistuminen, väestönkasvu ja luonnonvarojen niukkuus ovat megatrendejä, jotka muokkaavat maailmaa. Ne pakottavat meidät tehostamaan merkittävästi resurssien käyttöä. Luotettava jätehuolto ja resurssitehokkuus ovat perustekijöitä yhteiskunnassa, joka perustuu puhtaampaa maailmaa tavoitteleviin ja kestäviin käytäntöihin.

Tavoitteenamme on edistää siirtymistä kohti laajempaa kiertotaloutta. Meille toimiva kiertotalous merkitsee yhä lisääntyvää materiaalien kierrätystä. Samalla vaaralliset aineet poistetaan kierrosta. Kiertotalouden mukaisesti otamme vastaan, käsittelemme ja käytämme uudelleen asiakkaiden jätteitä, jotka hyödynnetään materiaaleina ja energiantuotannossa.

Politiikan tavoitteena pitäisi olla puhtaan kiertotalouden ja vahvempien markkinoiden varmistaminen korkealaatuisille kierrätetyille raaka-aineille. Viime kädessä Fortumin tavoitteena on, että mahdollisimman suuri osa jätevirrasta kierrätetään, hyödynnetään tai käytetään uudelleen. Kierrätykseen tai uudelleenkäyttöön kelpaamaton jäte muutetaan energiaksi jätteenpolttolaitoksissa tai korkealämpötilapolttoon soveltuvassa vaarallisten jätteiden polttolaitoksessa. Näin voidaan vähentää neitseellisten polttoaineiden käyttöä sähkön- ja lämmöntuotannossa.

Kestävää sijoittamista helpottavan EU:n kehyksen täytäntöönpano tukemaan kiertotaloutta

Fortum näkee, että Euroopan komission tulisi vielä arvioida EU:n taksonomia-asetukseen perustuvia ehdotettuja delegoituja säädöksiä siten, että niillä varmistetaan teknologia-riippumattomuus ja EU:n olemassa olevan alakohtaisen lainsäädännön noudattaminen.

Katsomme, että Euroopan talouden muuttaminen ilmastoneutraaliksi taloudeksi edellyttää lähestymistapaa, joka perustuu toisiaan täydentäviin energiateknologioihin. Niihin kuuluvat kaikki uusiutuvat lähteet, ydinenergia, energian varastointi, puhtaat kaasut ja hiilinegatiiviset teknologiat. Uskomme, että EU:n hiilestä irtautumisen prosessin pitäisi perustua markkina- ja ilmasto-lähtöiseen politiikkaan, jossa noudatetaan vahvaa hiilen hinnoittelua, ilmastoneutraalien teknologioiden kilpailua ja tarkoin harkittua CO₂ -päästörajaa.

Samaa lähestymistapaa pitäisi soveltaa myös tulevaisuudessa delegoiduissa säädöksissä, jotka koskevat muita luokitusjärjestelmään liittyviä ympäristötavoitteita, kuten kiertotalouteen siirtymistä ja pilaantumisen ehkäisyä ja vähentämistä. Jätteen energiahyötykäytön roolia luokitusjärjestelmässä on arvioitava huolellisesti. Jätteen energiahyötykäyttö tuottaa monia ympäristöhyötyjä, sillä se pienentää kaatopaikkajätteen määrää, vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä ja puhdistaa materiaalikiertoja.

Jätteiden kansainväliset siirrot

Fortum vaatii vahvempaa toimeenpanoa ja parannuksia EU:n jätteesiirtoasetukseen.

Jätteesiirtoasetuksen ei pitäisi luoda tarpeettomia esteitä kiertotalouteen siirtymiselle EU:n alueella. Sen sijaan sen pitäisi helpottaa hyödynnettävien jätteiden kuljetusta ja jätteen käyttöä toissijaisena raaka-aineena siten, että samalla varmistetaan ympäristönsuojelun korkea taso. Jätteesiirtoasetuksella nämä tavoitteet voitaisiin saavuttaa muun muassa seuraavilla toimilla:

- Puututaan jätevuotoon EU:n alueelta
- Varmistetaan, että jätteiden siirtoja koskevaa EU:n lainsäädäntöä noudatetaan asianmukaisesti ja tasapuolisesti
- Tunnustetaan materiaalikiertojen dekontaminaation merkitys jätteesiirtoasetuksessa
- Otetaan käyttöön EU:n laajuinen yhtenäinen, jättesiirtoja koskeva sähköinen järjestelmä

Jätteiden vientiä EU:n ulkopuolisiin kolmansiin maihin pitäisi koskea yhtä tiukat ympäristön ja ihmisten terveyden suojelua koskevat vaatimukset ja valvontatoimet kuin EU:n sisäisiä jätekuljetuksia. Jos tätä ei voida taata, vientiä ei pitäisi tukea tai sallia. Laittomiin siirtoihin ja käsittelyyn keskittyminen on erittäin tärkeää jätteesiirtoasetuksen noudattamisen vahvistamisessa. Lisäksi laillisten kuljetusten osalta on noudatettava jätteesiirtoasetuksessa määritettyjä määräaikoja, jotka koskevat toimivaltaisten viranomaisten tekemiä ilmoituksia, vastaanottovahvistuksia ja hyväksyntöjä/vastalauseita.

Sääntelyn toimeenpano ja valvonta

Toimivaltaisten viranomaisten ennakoitavat ja yhtenäiset lupa-, seuranta- ja tulkintakäytännöt ovat keskeisiä tekijöitä luotaessa tasapuolisia toimintaedellytyksiä jätehuolto- ja kierrätysmarkkinoilla. Niillä on merkitystä sekä EU:n että kansallisella tasolla.

Suomessa toimivaltaisten viranomaisten ympäristölupaprosessiin asettamat ehdot vaihtelevat suuresti alueen ja viranomaisen mukaan. Suomessa YVA- ja ympäristölupaprosessit ja valitusprosessit ovat myös usein erittäin pitkiä ja ajoittain ennakoimattomia. Nykytilanne voi vaikeuttaa jopa yritysten investointipäätöksiä.

Fortum esittää lisäresursseja toimivaltaisille viranomaisille nopeuttamaan prosesseja. Ympäristölupaprosessissa voitaisiin ottaa käyttöön myös sitovat määräajat.

Joskus puutteet EU-lainsäädännön (yhdenmukaisessa) täytäntöönpanossa tai noudattamisessa voivat jopa haitata sisämarkkinoiden toimintaa. Se, että EU-lainsäädäntöä ei noudateta asianmukaisesti ja tasapuolisesti kaikissa jäsenmaissa, näkyy esimerkiksi jätteiden kansainvälisissä siirroissa. Jätteen tuontia tai vientiä harjoittavat yritykset voivat saada sijaintinsa perusteella kohtuutonta kilpailuetua sen vuoksi, että EU:n jätteesiirtoasetusta tulkitaan eri tavoin eri jäsenmaissa. Esimerkiksi sama jäte voidaan luokitella vaaralliseksi tai vaarattomaksi eri jäsenmaissa.

Fortum ehdottaa, että Euroopan komissio ottaa asian huomioon uudistaessaan parhaillaan asiaan liittyvää alakohtaista lainsäädäntöä, kuten jätteesiirtoasetusta ja paristo- ja akkudirektiiviä.

Jätteenpoltto mukaan EU:n päästökauppajärjestelmään

Jätteenpolttosektorin liittämistä EU:n päästökauppajärjestelmään pitäisi harkita pitkällä aikavälillä. Kaatopaikkojen kasvihuonekaasupäästöt pitäisi ottaa huomioon EU:n jätelainsäädännössä. Samojen ohjausmekanismien pitäisi koskea fossiilisten raaka-aineiden koko arvoketjua ja jätteen tuotantoa.

On tärkeää hoitaa päästökauppajärjestelmään liittäminen siten, että teknologian toimittajilla ja markkinoilla on riittävästi aikaa mukautua ja sopeutua. Rinnakkaisia kansallisen tason poliittisia välineitä, kuten jätteenpolttoveroa, pitäisi välttää.

Toimialan liittäminen järjestelmään voisi luoda kannustimia investoida päästöjen vähentämiseen jätteenpolttolaitoksissa, kuten hiilidioksidin talteenottoon, varastointiin ja hyödyntämiseen. Jätteenpolttolaitos, joka ottaa hiilidioksidin talteen ja hyödyntää sitä esimerkiksi muovien tuotannossa (molekyylitason kierrätys), pitäisi vapauttaa päästöoikeuksien palauttamisvelvoitteesta samaan tapaan kuin hiilidioksidin pysyvä geologinen varastointi.

Tätä vapautusta pitäisi soveltaa vain prosesseihin, joissa käytetään jätemuovia tai muita jättemateriaaleja uuden muovin valmistukseen. Tällaisissa petrokemian sovelluksissa ei tarvitse käyttää neitseellistä fossiilista raaka-ainetta.

Jätteen biogeenisestä osasta talteen otetusta ja pysyvästi varastoitavasta hiilidioksidista pitäisi saada ilmaisia päästöoikeuksia, koska tällainen toiminta poistaa tehokkaasti hiilidioksidia ilmakehästä.

Jätteen energiahyötykäytöstä syntyvien päästöjen sääntely

Jätteenpolton ylikapasiteettia pitäisi välttää sekä vaarallisten että vaarattomien jätteiden osalta EU:n ja kansallisella tasolla.

Nykyisin esimerkiksi Suomessa jätteenpolttokapasiteettia suunnitellaan ja rakennetaan yhä enemmän.

Vaikka jätteenpoltoa tarvitaan, ylikapasiteetti ei edistä toimivaa kiertotaloutta, sillä se ohjaa kierrätettävien materiaalien polttamiseen. Poliittikatoimissapitäisi aina suosia investointeja, jotka lisäävät jätteiden kierrätystä ja uudelleenkäyttöä.

Suomen hallitus selvittää parhaillaan mahdollisuutta säätää uusi laki, joka koskisi hiilidioksidin ja energiapäästöihin perustuvaa jätteenpolttoveroa.

Fortum katsoo, että tällainen kansallinen lainsäädäntö vain pirstoisi sisämarkkinoita eikä sillä olisi merkittäviä vaikutuksia finanssipolitiikan tai ympäristön kannalta. Sen sijaan Fortum ehdottaa, että hallitus harkitsisi yhteissäätelyyn perustuvaa jätteenpolton Green Dealia, jossa hallitus ja keskeiset teollisuuden sidosryhmät sopisivat jätteenpolton ympäristövaikutusten pienentämisestä.

Fortum katsoo myös, että jätteenpolton liittäminen päästökauppajärjestelmään olisi kansallista veroa parempi ratkaisu, joka myös turvaisi tasapuoliset toimintaedellytykset sisämarkkinoilla.

Muovit

Kunnianhimoisten kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi on erittäin tärkeää, että EU:n ja kansallisella tasolla otetaan käyttöön toimia, joilla lisätään toissijaisten muoviraaka-aineiden kysyntää. Tulevan lainsäädäntökehyksen avulla on varmistettava, että kierrätetyn materiaalin käyttöä muovituotteissa ja -pakkauksissa lisätään lyhyellä aikavälillä. Näin tuetaan tarpeellista Euroopan kierrätysteollisuuden kasvua. EU:ssa olisi otettava käyttöön niin sanottu sekoitevelvoite, joka koskee kierrätysmuovin osuutta muovipakkauksissa ja -tuotteissa.

Yksi tehokas kannustin kierrätettyjen materiaalien käyttöön ja kierrätyksen tukemiseen olisi ottaa käyttöön mukautetut maksut ja laajennettu tuottajavastuu pakkauksille. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että mitä enemmän pakkaus sisältäisi kierrätettyä materiaalia, sitä halvempaa sen kierrättäminen olisi tuottajalle. Toisaalta mitä vaikeampaa pakkauksen kierrättäminen olisi, sitä enemmän kierrätys maksaisi tuottajalle. Lainsäädännön ohella tätä siirtymää voitaisiin tukea myös Green Deal -ohjelmilla ja vapaaehtoisilla aloitteilla.

Jos otetaan käyttöön mahdollinen muovivero, se pitäisi kohdistaa jätteen tuottajiin, jotka eivät lajittele jätteitään niiden syntypaikassa, koska tämä vaikeuttaa kierrätysprosessia sen alusta alkaen. EU:n pitäisi myös suunnata muovimaksusta kertyviä omia varoja tukemaan tärkeitä investointeja korkealaatuisiin kierrätyslaitoksiin.

Akut

Komission ehdotus akkuja ja käytettyjä akkuja koskevasta asetuksesta on keskeinen aloite, jolla voidaan nopeuttaa akkujen kierrätyksen ja uudelleenkäytön lisääntymistä EU:ssa. Lopullista asetusta hyväksyessä on otettava huomioon seuraavat seikat:

Komissio esittää kunnianhimoisia tavoitteita, jotka koskevat kierrätetyn materiaalin osuutta teollisuusakuissa ja sähköajoneuvojen akuissa. Tämä on keskeinen toimi, jolla voidaan lisätä kierrätettyjen raaka-aineiden kysyntää ja nopeuttaa akkujen kierrätykseen tehtyjä investointeja. Komission kunnianhimoiset tavoitteet tulee säilyttää lainsäädäntöprosessissa.

On tärkeää varmistaa teollisuusakkujen ja sähköajoneuvojen akkujen korkeat keräysasteet. Sekä tuottajilta että jäsenmailta on selkeästi vaadittava, että kaikki kyseisenlaiset käytetyt akut on kerättävä kierrätystä tai uutta käyttötarkoitusta varten.

Asetuksen täytäntöönpano ja noudattaminen ovat ratkaisevan tärkeitä. EU:n pitäisi estää käytettyjen akkujen vuotaminen EU:n ulkopuolelle ottamalla käyttöön tehokas käytettyjen akkujen viennin valvontamekanismi. Sen avulla voidaan varmistaa tärkeiden raaka-aineiden saanti tulevaisuudessa.

Komission esityksessä vaaditaan, että tuottajien pitäisi jakaa tietoja ja antaa pääsy akustonhallintajärjestelmiin, jotta akkuja voidaan kierrättää ja muokata uusiin käyttötarkoituksiin. Tällä toimella helpotettaisiin akkujen kierrätystä, käyttötarkoituksen muuttamista ja uudelleenkäyttöä, mutta toimi olisi tärkeä myös jätteenkäsittelyn turvallisuuden ja suojaustoimenpiteiden kannalta. Pääsy hallintajärjestelmään on olennaisen tärkeää sähköajoneuvojen akkujen ja teollisuusakkujen tehokkaan uudelleenkäytön kannalta.

On tärkeää varmistaa uuden akkuasetuksen yhteensopivuus nykyisen EU-lainsäädännön, erityisesti jätteiden siirtoasetuksen ja jätepuitedirektiin sekä jäteluettelon, kanssa. On ryhdyttävä toimiin, jotta voidaan estää laittomat jätteiden siirrot EU:n ulkopuolelle sekä varmistaa lainsäädännön noudattaminen yhdenmukaisesti EU:n sisällä.

Tuhkat, kuonat ja metallit

Vaarallisten jätteiden sisällyttäminen Suomen jäteverolakiin

Vaaralliset jätteet eivät tällä hetkellä kuulu jäteverolain soveltamisalaan. On esimerkiksi tiettyjä savukaasujen puhdistuksessa syntyviä vaarallisia jätteitä, joissa ei ole kannustinta kehittää uusia teknologioita vaarallisten jätteiden kierrättämiseksi tai sijoittaa tähän kehitykseen, koska kaatopaikalle sijoittaminen on edelleen halvin vaihtoehto.

Fortum katsoo, että kaikki vaaralliset jätteet pitäisi sisällyttää jäteverolain soveltamisalan piiriin. Näin tuettaisiin Suomen siirtymistä kiertotalouteen.

Jätteiden sekoittamista koskeva kielto on huomioitava sekä kaatopaikalle sijoittamisessa että muussa jätteenkäsittelyssä

Suomen jätelain (joka perustuu EU:n jätepuitedirektiiviin) mukaan vaarallisia jätteitä ei saa sekoittaa muihin vaarallisiin jätteisiin tai muihin jätteisiin, aineisiin tai materiaaleihin. Sekoittamiskielto sisältyy myös valtioneuvoston asetukseen kaatopaikoista, jonka mukaan jätteitä ei saa laimentaa tai sekoittaa muihin jätteisiin tai materiaaleihin. Suomessa on kuitenkin käytäntönä, että erilaiset tuhkat ja monet muut (vaaralliset) jätteet stabiloidaan tai laimennetaan ennen sijoittamista kaatopaikalle. Tämä käytäntö ei edistä kiertotalouteen siirtymistä.

Fortumin mielestä viranomaisten on kiinnitettävä tarkempaa huomiota sekoittamiskieltoon. Voitaisiin kehittää selkeämpiä vaatimuksia, esimerkiksi ympäristöministeriön ohjeita.

Liikesalaisuudet on turvattava kuonasta erotettuja metalleja koskevissa ilmoituksissa

EU:n jätepuitedirektiiviin perustuvan komission täytäntöönpanopäätöksen (EU) 2019/1004 mukaan yhdyskuntajätteen polton pohjatuhkasta erotetut ja kierrätetyt metallit voidaan ilmoittaa kierräte-tyiksi. Päätöstä ollaan parhaillaan panemassa täytäntöön Suomessa.

Täytäntöönpanossa on huomioitava, että kuonasta erotetuista metalleista syntyvä tuotos on liike-salaisuus ja sen on säilyttävä luottamuksellisena. Suomessa kuonankäsittelymarkkinat ovat keskit-tyneet, ja määrätietojen saattaminen kilpailijoiden tietoon häittäisi kilpailua.

Fortum ehdottaa, että kuonia käsittelevät yritykset olisivat velvollisia ilmoittamaan erotellut metallit suoraan viranomaisille. Jos kaikkia erotettuja ja kierrätettyjä metalleja koskeva ilmoi-tusvelvoite määrätään polttolaitoksille, voi tulla edellä kuvattuja ei-toivottuja seurauksia.